

KLAGANDE

Socialnämnden i Gällivare kommun

MOTPART

████████████████████ ████████████████████

Ombud: Gabriel Keryakos

Nordström Assistans AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Luleås dom den 27 mars 2018 i mål nr 587-18,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och fastställer Socialnämnden
i Gällivare kommuns beslut den 21 februari 2018.

YRKANDEN M.M.

Socialnämnden i Gällivare kommun yrkar att nämndens beslut ska fastställas.

██████████ anser att överklagandet ska avslås.

Socialnämnden i Gällivare kommun anför bl.a. följande.

Det framgår inte av utredningen att det krävs någon med ingående kunskaper om ██████████ för att kommunikation med honom över huvud taget ska vara möjlig. Handläggare har kunnat föra ett enklare samtal med honom. Han kan uttrycka sig med enklare ord och förstår vad man säger till honom. Det handlar om att lära känna honom. ██████████ är beviljad insatserna avlösarservice i hemmet, daglig verksamhet, korttidstillsyn och korttidsvistelse enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Insatserna fungerar bra enligt såväl personal som ██████████ pappa och god man. ██████████ pratar inte med personalen, men skakar på huvudet och nickar för att kommunicera. Han uppfattas som glad i sin sinnesstämning. Han skrattar mycket och har en god relation med personalen. Tid för kommunikation ska mot denna bakgrund inte beaktas vid bedömningen av rätt till personlig assistans. Vad gäller påståendet om behov av aktiv tillsyn kan konstateras att ██████████ enligt sin pappa gärna vistas mycket för sig själv i sitt rum.

Av utredningen framgår det tydligt att ██████████ klarar av att själv ta på och av sig sina kläder. Behov av att någon ser till att han byter kläder och tar fram kläder är inte av sådan karaktär att det måste tillgodoses av en personlig assistent. Bedömningen av hjälpbehovet i övrigt grundar sig på de uppgifter som lämnats av ██████████ pappa.

██████████ anför bl.a. följande.

Det räcker inte med muntligt stöd vid på- och avklädning utan hans behov av hjälp är även av handgripligt slag. Om han är på dåligt humör vägrar han att följa uppmaningar. Han lyssnar inte på uppmaningar från personer som han inte känner väldigt väl. Att han kan genomföra aktiviteter på uppmaning från sin pappa och sina syskon beror på att de har ingående kunskaper om honom och hans funktionshinder.

Hans behov av hjälp med kommunikation är dokumenterat. Man måste lära känna honom för att kommunikationen ska fungera.

Han är dessutom i behov av aktiv tillsyn. Han har en tendens att bli aggressiv när man inte förstår honom. Han lämnas aldrig ensam. Assistenterna kan avvärja eller förhindra aggressiva utbrott eftersom de har ingående kunskaper om honom.

Han åberopar en ADL-bedömning utfärdad den 6 april 2018 av arbetsterapeuten ██████████

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Bestämmelser, förarbetsuttalanden och praxis

Tillämpliga bestämmelser och förarbetsuttalanden framgår av förvaltningsrättens dom.

När det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans har det betonats i lagens förarbeten att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av

detta kvalificerade slag. Detta bör beaktas vid tolkningen av vad som ska anses omfattat av hjälp med de grundläggande behoven enligt 9 a § LSS (jfr rättsfallet RÅ 2009 ref. 57).

Att aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag normalt sett inte räknas till de grundläggande behoven framgår av lagens förarbeten och har bekräftats i senare domstolsavgöranden (se rättsfallet RÅ 2003 ref. 33 och där angivna rättsfall).

Hjälp med kommunikation har bedömts som grundläggande behov när utredningen visat att det krävs kunskap om den enskilde, hans funktionshinder och hans kommunikationssätt för att kunna förstå vad han vill säga och för att hjälpa honom att uppfatta budskap som andra vill förmedla till honom (se rättsfallet RÅ 2010 ref. 17).

Någon bestämd undre tidsgräns för att ha rätt till personlig assistans låter sig inte uppställas. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Högsta förvaltningsdomstolen har funnit att ett hjälpbehov avseende personlig hygien om cirka tre timmar per vecka inte var tillräckligt omfattande för att medföra rätt till personlig assistans (se rättsfallet HFD 2018 ref. 13).

Utredningen

Av den i kammarrätten åberopade ADL-bedömningen framgår bl.a. följande. [REDACTED] behöver påminnas om på- och avklädning. Han klarar personlig hygien efter uppmaning, men behöver hjälp med applicering av schampo. Han torkar sig inte efter tarmtömning utan ber om hjälp. Han behöver påminnas om handtvätt efter toalettbesök. Han behöver hjälp med att kamma sig, borsta tänderna, raka sig samt utföra manikyr och pedikyr. [REDACTED] kommunicerar med korta ord och bildspråk.

Av Försäkringskassans beslut den 31 oktober 2017, vilket har getts in av [REDACTED] framgår bl.a. följande. Försäkringskassan godtar cirka fem timmars hjälpbehov per vecka för personlig hygien samt av- och påklädning. I beslutet är bl.a. redogjort för ett intyg utfärdat den 22 september 2011 av logopeden [REDACTED]. Av redogörelsen framgår i huvudsak följande. [REDACTED] tar inte själv initiativ till att kommunicera med personer utanför familjen. Han kommunicerar med tal, ett fåtal tecken och kroppsspråk. Hans tal är mycket svårförståeligt på grund av kvarvarande uttalsbrister och otydlig artikulation. Han pratar främst i ett- och tvåstaviga ord. Försäkringskassan godtar tid för kommunikation med tre och en halv timme per vecka för situationer där han kontaktas av personer vid t.ex. badhusvistelse och inköp. Försäkringskassan godtar inte någon tid för annan hjälp som kräver ingående kunskaper om den funktionshindrade.

Kammarrättens bedömning

Det är ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § 1 LSS. Frågan i målet är om hans hjälpbehov är sådant att han är berättigad till insatsen personlig assistans.

Inledningsvis kan konstateras att aktiverings- och motivationsinsatser normalt sett inte är att betrakta som grundläggande behov. Utöver sådana insatser har dock [REDACTED] vissa behov av hjälp med att sköta sin personliga hygien, vilka ska betraktas som grundläggande behov. Däremot visar inte utredningen att hans hjälpbehov vid på- och avklädning är sådant att det kan anses utgöra ett grundläggande behov. Det har inte framkommit att han har aggressiva utbrott i någon större omfattning och att han därför har behov av sådan aktiv tillsyn av övervakande karaktär som ska ses som ett grundläggande behov.

[REDACTED] kommunicerar med tal, teckenspråk och kroppsspråk. Det framgår inte att det krävs särskild kunskap om honom och om dessa

kommunikationssätt för att förstå honom och hjälpa honom att uppfatta budskap från andra. Han tar inte initiativ till kommunikation med okända människor. Det gör dock inte att han har sådant behov av hjälp med att kommunicera att det ska ses som ett grundläggande behov.

Vid en samlad bedömning finner kammarrätten att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven inte kan anses vara tillräckligt omfattande för att medföra rätt till personlig assistans. Överklagandet ska därför bifallas och socialnämndens beslut ska fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Ylva Johansson
kammarrättspresident
ordförande

Åsa Ärlebrant
kammarrättsråd
referent

Petra Ebbing
kammarrättsråd

Sebastian Hallman
kammarrättsfiskal
föredragande

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I LULEÅ**

DOM
2018-03-27
Meddelad i Luleå

Mål nr
587-18

KLAGANDE

██████████ ██████████

Ombud: Gabriel Keryakos
Nordströms Assistans
Box 83
182 91 Danderyd

MOTPART

Socialnämnden i Gällivare kommun
982 81 Gällivare

ÖVERKLAGAT BESLUT

Socialnämnden i Gällivare kommuns beslut den 21 februari 2018

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten ändrar socialnämnden i Gällivare kommuns beslut och fastställer att ██████████ har rätt till personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans enligt 9 § 2 LSS.

Förvaltningsrätten överlämnar handlingarna i målet till socialnämnden för vidare åtgärder med anledning av denna dom.

Dok.Id 98291

Postadress
Box 849
971 26 Luleå

Besöksadress
Skeppsbrogatan 43

Telefon
0920-29 54 90
E-post: forvaltningsrattenilulea@dom.se
www.domstol.se/forvaltningsratt

Telefax
0920-22 04 59

Expeditionstid
måndag–fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

██████████ lider av Downs syndrom, intellektuell funktionsnedsättning och autism.

Efter att Försäkringskassan i ett beslut den 7 december 2017 funnit att ██████████ grundläggande behov uppgick till 8 timmar 32 minuter per vecka och han därmed inte hade rätt till fortsatt assistansersättning, ansökte han hos Gällivare kommun om ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt LSS. Socialnämnden i kommunen avslog ██████████ ansökan med motiveringen att hans hjälpbehov inte var av den karaktär och omfattning som förutsätts för att ha rätt till insatsen personlig assistent.

PARTERNAS INSTÄLLNING

Vad ██████████ framför

██████████ överklagar socialnämndens beslut och yrkar att förvaltningsrätten beslutar att han har rätt till personlig assistans och att domens verkställighet fastställs till beslutsdatumet den 21 februari 2018. Han yrkar också att förvaltningsrätten interimistiskt förordnar att han har rätt till assistans med totalt 117 timmar per vecka.

Vad socialnämnden anför

Socialnämnden vidhåller sitt beslut och förtydligar att nämnden har bedömt att ██████████ grundläggande behov uppgår till mellan 3,31 – 4,58 timmar per vecka för personlig hygien. Något behov av hjälp med kommunikation har inte ansetts föreligga.

RÄTTSLIG REGLERING

Den som omfattas av personkretsen i 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv (7 § LSS).

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § första och andra stycket LSS).

Personlig assistans ska vara förbehållen den som behöver hjälp med mycket personliga angelägenheter som den personliga hygien, att inta måltider, att kommunicera med andra. Insatsen bör alltså vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade fall. Något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning föreligger inte. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger (prop. 1992/93:159 s. 174 f.).

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten beslutar att ta upp målet till omedelbart avgörande. Därmed saknas skäl att ta ställning till [REDACTED] yrkande om intermistiskt förordnande.

Det är ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i 1 § LSS. Frågan i målet är om hans behov av personlig assistans för sina grundläggande behov är av en sådan omfattning att han har rätt till insatsen personlig assistans.

Förvaltningsrätten har i en dom denna dag i mål nr 2940-17 prövat [REDACTED] överklagande av Försäkringskassans beslut att inte bevilja honom fortsatt assistansersättning. Rätten fann i det målet att hans grundläggande behov uppgår till 10 timmar per vecka, varav 6 timmar 30 minuter per vecka för personlig hygien samt av- och påklädning och 3 timmar 30 minuter per vecka för kommunikation. Eftersom behoven inte överstiger i genomsnitt 20 timmar per vecka, fann rätten att [REDACTED] inte hade rätt till assistansersättning.

Prövningen av rätt till personlig assistans enligt LSS görs på samma grunder som prövningen av rätt till assistansersättning. Förvaltningsrättens bedömning i målet nr 2940-17, att [REDACTED] grundläggande behov uppgår till 10 timmar per vecka, medför därför samma bedömning i detta mål. Detta behov är av sådan omfattning att han skäligen har rätt till biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans enligt 9 § 2 LSS.

Handlingarna i målet ska återförvisas till socialnämnden för vidare utredning vad gäller omfattningen av [REDACTED] totala behov av personlig assistans; alltså för såväl hans grundläggande behov som andra per-

sonliga behov. I och med att förvaltningsrätten anser att han har rätt till assistans i viss omfattning bör insatsen eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader gälla från tidpunkten då beviljad assistansersättning upphörde.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i formulär DV 3109/1C (se bilaga).

Britt Dahlin
rådman

Nämndemännen Terese Falk Carolin, Rolf Höglund och Cabral Regis har också deltagit i avgörandet.

Hans Sjölander har föredragit målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.